O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI

OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

NAMANGAN DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

"MA'QULLANDI"
Namangan davlat pedagogika
instituti rektori
__________ B.Xusanov
«24» ___ 2024-yil

13.00.08 – MAKTABGACHA TA'LIM VA TARBIYA NAZARIYASI VA METODIKASI IXTISOSLIGI BO'YICHA DOKTORANTURA VA TAYANCH DOKTORATURAGA KIRUVCHILAR UCHUN MUTAXASSISLIK FANLARIDAN KIRISH IMTIHONI DASTURI VA BAHOLASH MEZONI

Namangan - 2024

ANNOTATSIYA

Mazkur dastur O‘zbekiston Respublikasi Oliy va O‘rta maxsus ta’lim vazirining 2017 yil 14 sentyabrdagi “ Vazirlik tasarrufidagi oliy ta’lim va ilmiy tadqiqot muassasalarida oliy malakali ilmiy va ilmiy –pedagog kadrlar tayyorlash rejasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi 660-sonli buyrug‘iga asosan, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Maxkamasinng 2017 yil 22 maydagi “ Oliy o‘quv yurtidan keyingi ta’lim tizimini yanada takomillashtirish chora - tadbirlari to‘g‘risida”gi 304- sonli qarori bilan tasdiqlangan “Oliy o‘quv yurtidan keyingi ta’lim to‘g‘risida” Nizom talablariga muvofiq, O‘zbekiston Respublikasi Davlat ta’lim standartiga asoslangan holda, “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun talablariga mos ravishda 13.00.08– Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi ixtisosligi bo‘yicha talabgorlar uchun tuzildi.

Tuzuvchilar: PhD., dots. M.X.Asranbayeva
PhD., dots. N.J.Abdusamatova

Taqrizchi: p.f.d., prof..Sh.K.Xujamberdiyeva
dots. D. K.Asqarova

Kirish

Ushbu dastur 13.00.08. – Maktabgacha ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi ixtisosligi bo‘yicha tayanch doktoranturaga kiruvchi talabgorlar uchun mo‘ljallangan bo‘lib, oliy ta’limning Davlat ta’lim standartlari talablari asosida tuzilgan.

Dasturda bakalavriatning 60110200-maktabgacha ta’lim yo‘nalishi va 70110201-Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (maktabgacha ta’lim) magistratura mutaxassisligi o‘quv rejalarining mutaxassislik fanlari blokida qayd etilgan fanlarning o‘quv dasturlari asosida talabgorlar e’tibor qaratishi zarur bo‘lgan talablar berilgan. Shuningdek, ushbu fanlar doirasida asosiy tushunchalar, atamalar va fanning asosiy mazmunini jamlagan mavzular tartiblangan. Xususan, fanlar doirasida maktabgacha ta’limning taraqqiyot yo‘li va metodologiyasi, ta’lim-tarbiya tamoyillarining tarixiy asoslari, jahon hamjamiyatiga har tomonlama integratsiyalashuvini jadallashtirish kabi ilmiy va amaliy ahamiyatga ega mavzular o‘rin olgan.

Dasturning maqsadi va vazifalari:

13.00.08. – Maktabgacha ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi ixtisosligi bo‘yicha tayanch doktoranturaga kiruvchi talabgorlarning bilim darajasini sinovdan o‘tkazish uchun asos sifatida olingan fanlar, ular mazmuni, umumiy savolnoma hamda baholash mezonlarini taqdim etishni ko‘zda tutadi.

Dastur bo‘yicha talabgorlarning bilim, ko‘nikma va malakasiga qo‘yiladigan talablar:

maktabgacha ta’limning ta’lim tizimida tutgan o‘rni, maktabgacha ta’lim bo‘yicha kasbiy faoliyatning umumiy tamoyillari, ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar pedagogikasining nazariyasi va tarixi fani bilan uzviyligi, ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar pedagogikasining rivojlanish tamoyillari to‘g‘risida, ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar pedagogikasi tarixi, O‘zbekiston Respublikasida maktabgacha ta’lim tashkilotlari tizimini bilishi kerak;

- Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar pedagogikasining nazariy va amaliy bilimlarini egallash, maktabgacha ta’lim tashkilotlarida bolalarga aqliy, axloqiy, jismoniy va estetik tarbiya berish, ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar pedagogikasidan o‘z kasbiy faoliyatini rejalashtirish bo‘yicha ko‘nikmalarga ega bo‘lishi kerak; ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar pedagogikasiga qo‘yiladigan asosiy talablar, maktabgacha ta’limning mazmuni, ilmiy-tadqiqot metodlari, maktabgacha yoshdagi bolalarga aqliy tarbiya berish, maktabgacha yoshdagi bolalarni axloqiy, jismoniy va estetik tarbiyalash, maktabgacha ta’limning uzviyligi va uzluksizligi, maktabgacha ta’lim tashkilotlarida va oilada tarbiya jarayonini tashkil etish malakalariga ega bo‘lishi kerak.

Maktabgacha ta’lim jarayonini tashkil etishning huquqiy-me’yoriy asoslari; maktabgacha ta’limni o‘qitish tarixi, rivojlanishi, fanning obekti va subekti;

“Maktabgacha ta’limni o‘qitish metodikasi”, “Maktabgacha ta’limni o‘qitish metodikasi”ning tekshirish (ilmiy-tadqiqot) metodlari, boshqa fanlar bilan aloqasi; maktabgacha ta’lim tarbiya, maktabgacha ta’limni o‘qitishga doir yondashuv va tamoyillar; maktabgacha ta’lim, maktabgacha ta’lim tarbiyani o‘qitish metodlari; Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar pedagogikasi fanida qo‘llanadigan innovatsion texnologiyalar;fanni o‘qitishdagi o‘ziga xos yondashuvlar haqidagi ko‘nikmalarga ega bo‘lish. bolalarni yosh va psixologik xususiyatlarini inobatga olgan xolda, pedagogik va psixologik jixatdan to’g’ri tashkil etilgan faoliyatni maktabgacha ta’lim tashkilotlarida olib borish va bola psixologiyasi va fiziologiyasini rivojlantirishda o’z tajriba va malakalarini to’g’ri qo’llay olishni bilishlari va tegishli ***malakalariga ega bo’lishlari lozim***.

Maktabgacha ta’lim tarbiyani loyihalashtirish va tashkil etish, maktabgacha ta’lim tarbiyani mazmuni, bu fanlarni o‘qitishda uning qismlari, boblariga xos xususiyatlarini tahlil qila olish, maktabgacha ta’limida an’anaviy va noan’anaviy dars shakllarini qo‘llash, talabalar o‘quv biluv faoliyatini faollashtirishga qaratilgan dars usullaridan foydalanish ko‘nikmalarini egallash.

1. Maktabgacha pedagogika fani haqida umumiy tushuncha.
2. Maktabgacha pedagogika fanining predmeti.
3. Maktabgacha pedagogika fanining asosiy vazifalari.
4. Maktabgacha pedagogika fanining barkamol insonni tarbiyasidagi o‘rni.
5. Sharq mutafakkirlarining farzand tarbiyasi haqidagi ta’limotlari.
6. G‘arb mutafakkirlarining farzand tarbiyasi haqidagi ta’limotlari.
7. Maktabgacha pedagogika fanining boshqa fanlar bilan aloqasi.
8. Maktabgacha pedagogikaning ilmiy tadqiqot metodlari.
9. Pedagogik ilmiy tadqiqot.
10. Adabiyotlarni o‘rganish – ilmiy tadqiqot metodi sifatida.
11. Kuzatish - ilmiy tadqiqot metodi sifatida.
12. Suhbat - ilmiy tadqiqot metodi sifatida.
13. Bolalarning ijodini o‘rganish - ilmiy tadqiqot metodi sifatida.
14. MTT hujjatlarini tahlil qilish - ilmiy tadqiqot metodi sifatida.
15. Eksperiment, tajriba-sinov – ilmiy tadqiqot metodi sifatida.
16. Test sinovlar - ilmiy tadqiqot metodi sifatida.
17. Statistika ma’lumotlarni tahlil qilish - ilmiy tadqiqot metodi sifatida.
18. Matematika va kibernetik metod - ilmiy tadqiqot metodi sifatida.
19. Sotsiologik tadqiqot - ilmiy tadqiqot metodi sifatida.
20. Maktabgacha pedagogikaning fan sifatida rivojlanish bosqichlari.

21. Maktab va maktabgacha ta’limning tashkil topishi.
22. O‘zbekiston mustaqillikka erishgandan keyingi davrdagi maktabgacha ta’lim.
23. Mustaqillik yillarida maktabgacha ta’lim tizimiga yangicha yondashuv.
24. Maktabgacha ta’limga doir farmon, qaror va farmoyishlarni sohaga tatbiq etish.
25. O‘zbekiston Respublikasida maktabgacha ta’lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasi
26. O‘zbekiston Respublikasining “Maktabgacha ta’lim va tarbiya” to‘g‘risidagi Qonuni.
27. Alohida ta’lim olish ehtiyojlari bo‘lgan bolalar.
28. Davlat maktabgacha ta’lim tashkiloti.
29. Inklyuziv ta’lim va tarbiya.
30. Maktabgacha ta’lim va tarbiya.
31. Maktabgacha ta’lim va tarbiya davlat standarti.
32. Maktabgacha ta’lim va tarbiyaning davlat ta’lim dasturi.
33. Maktabgacha ta’lim tashkiloti.
34. Nodavlat maktabgacha ta’lim tashkiloti.
35. Pedagogning kasbiy standarti.
36. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarining turlari.
37. Maktabgacha ta’lim tizimida kadrlarni tayyorlash va sohaga qabul qilishga qo‘yiladigan talablar.
38. Maktabgacha ta’lim uzluksiz ta’lim tizimining boshlang‘ich bo‘g‘ini sifatida.
39. Maktabgacha ta’lim tashkiloti tarbiyachisi shaxsiga qo‘yiladigan talablar.
40. Tarbiyachi va pedagoglarning jamiyatda tutgan o‘rni.
41. Tarbiyachining shaxsiy va kasbiy sifatlari.
42. Tarbiyachining faoliyatlar jarayonidagi kreativligi.
43. Bo‘lajak maktabgacha ta’lim pedagoglarini kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish mazmuni.
44. Maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishi va ta’lim-tarbiyasining o‘ziga xosligi.
45. Maktabgacha yoshdagi bolalarning yoshga doir pedagogik va psixologik xususiyatlari.
46. Maktabgacha ta’lim davrida yosh davrlarining o‘ziga xos xususiyatlari.
47. Shaxs rivojlanishi haqida tushuncha.
48. Shaxs rivojlanishiga ta’sir etuvchi omillar:
49. Ta’lim-tarbiya – shaxs rivojlanishiga ta’sir etuvchi omil.
50. Shaxsni rivojlanishida tarbiyaning o‘rni.
51. Bolani tarbiyalash va rivojlanishida faoliyatlarning o‘rni.
52. Bolani tarbiyalash va rivojlanishida o‘yin faoliyatining o‘rni.

53. Bolani tarbiyalash va rivojlanishida mehnat faoliyatining o‘rni.
54. Bolani tarbiyalash va rivojlanishida o‘quv faoliyatining o‘rni.
55. MTTlarida tashkil etiladigan tarbiya turlari va ularning shaxs kamolotiga ta’siri.
56. Maktabgacha ta’limda tarbiya berish usullari.
57. Maktabgacha ta’limda tarbiya berish vositalari.
58. Jismoniy tarbiya tushunchasi.
59. MTTlarida bolalarning jismoniy rivojlanishiga qo‘yiladigan talablar.
60. MTTlarida jismoniy tarbiya berish usullari.
61. Tarbiya metodlari tasnifi.
62. Ijtimoiy ongni shakllantiruvchi metodlar.
63. Ijtimoiy xulq-atvorni shakllantiruvchi metodlar.
64. Rag‘batlantirish va jazolash metodlari.
65. Mashg‘ulot - bolalarga ta’lim berishning asosiy shakli sifatida.
66. Ta’limiy o‘yin faoliyatining o‘ziga xos xususiyatlari.
67. Maktabgacha yoshdagi bolalarga ta’lim berishda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish.
68. Maktabgacha yoshdagi bolalarga ta’lim berishda tarbiyachining roli.
69. Mustaqillik yillarida maktabgacha ta’lim tizimiga yangicha yondashuv.
70. 2016-2024-yillarda maktabgacha ta’lim tizimini tubdan takomillashtirish maqsadida qabul qilingan huquqiy-me’yoriy hujjatlar.
71. Maktabgacha yoshdagi bolalar jismoniy tarbiyalash vazifalari.
72. Maktabgacha yoshdagi bolalarni jismoniy tarbiyalash vositalari.
73. MTTlarida sog‘lomlashtirish tadbirlarini tashkil qilish, sport musobaqalarini o‘tkazish.
74. Maktabgacha yoshdagi bolalarga aqliy tarbiya berish mazmuni.
75. Maktabgacha yoshdagi bolalar aqliy tarbiyasi vazifalari.
76. Maktabgacha yoshdagi bolalarga ta’lim berishning o‘ziga xosligi.
77. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida ta’lim shakli.
78. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida mashg‘ulot (faoliyat) turlari.
79. Mashg‘ulotning bolalarni maktabga tayyorlashdagi ahamiyati.
80. Mashg‘ulot jadvali tuzish talablari.
81. Mashg‘ulotda tarbiyachining yetakchilik roli va innovatsion yondashuvi.
82. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida ekskursiyani o‘tkazish mazmuni.
83. Maktabgacha yoshdagi bolalar sensor tarbiyasining mazmuni.
84. Maktabgacha yosh - sensor jarayonlarni rivojlanish davri.
85. Sensor tarbiya vazifalari.

86. Sensor tarbiyaning asosiy usuli-tekshirish.
87. “Ilk qadam”MTTning davlat o‘quv dasturi asosida bolalar faoliyatini tashkil etish.
88. Maktabgacha yoshdagi bolalarga axloqiy tarbiya berish mazmuni.
89. Axloqiy tarbiya berish vazifalari, vositalari.
90. Axloqiy tarbiyaning asosiy prinsplari
91. Axloqiy tarbiya metodlari.
92. Jamoa shaxs axloqiy kamolotining asosi.
93. Maktabgacha yoshdagi bolalarda axloqiy sifatlarni tarbiyalash.
94. Maktabgacha yoshdagi bolalarga estetik tarbiya berish mazmuni.
95. Estetik tarbiya berish vazifalari.
96. Estetik tarbiya berish metodlari.
97. Estetik tarbiya berish vositalari.
98. “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturi asosida faoliyat markazlarida maktabgacha yoshdagi bolalarni estetik rivojlantirishni tashkil.
99. Mehnat tarbiyasining nazariy asoslari.
100. Maktabgacha yoshdagi bolalarga mehnat tarbiyasi berish mazmuni.
101. Yosh avlod tarbiyasida mehnat tarbiyasining vazifalari.
102. Maktabgacha yoshdagi bolalarin kattalar mehnati bilan tanishtirish.
103. Maktabgacha yoshdagi bolalalar jalb qilinadigan mehnat turlari.
104. Mehnat jarayonini rejalashtirish.
105. O‘z-o‘ziga xizmat qilish, topshiriqlarni bajarish.
106. Yakka tartibdagi mehnat.
107. Qo‘l mehnati.
108. Navbatchilik.
109. Jamoa mehnati.
110. “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturi asosida faoliyat markazlarida maktabgacha yoshdagi bolalar mehnatini tashkil qilish.
111. Maktabgacha yoshdagi bolalarga iqtisodiy tarbiya berish mazmuni.
112. Markaziy Osiyo mutafakkirlarining iqtisodiy tarbiya haqidagi qarashlari.
113. MTTlarida iqtisodiy tarbiyani tashkil qilish.
114. 2018 yildan boshlab maktabgacha ta’lim tizimida kadrlarni tayyorlash va sohaga qabul qilish bo‘yicha olib borilgan chora-tadbirlar.
115. Tug‘ilgandan 1 yoshgacha bo‘lgan bolalar rivojlanishi.
116. 1 yoshdan 2 yoshgacha bo‘lgan bolalar taraqqiyotidagi o‘ziga xoslik.
117. 3-4 yoshli bolalarni bolalarning rivojlanishi va ta’lim-tarbiyasi.

118. 4-5 yoshli bolalarning pedagogik va psixologik xususiyatlari.
119.5-6 yoshli bolalarning pedagogik va psixologik xususiyatlari.
120.6-7 yoshli bolalarning jismoniy rivojlanish darajasi.
121. MTTlarida sog'lomlashtirish tadbirlarini tashkil qilish.
122. MTTda sport musobaqalarini o'tkazishga qo'yiladigan talablar.
123.Maktabgacha ta'limda pedagogik tizim boshqaruv ob'ekti sifatida.
124.O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari.
125.MTT rahbarining professional va ijtimoiy-psixologik funksiyalari.
127. Davlat maktabgacha ta'lim tashkilotini boshqarishda pedagogik kengash; kuzatuv kengashi; davlat maktabgacha ta'lim tashkiloti rahbari faoliyati.
128. Pedagogik kengashning asosiy vazifalari.
129. Direktor - maktabgacha ta'lim tashkiloti rahbari
130. Maktabgacha ta'lim tashkiloti rahbarining ish hujjatlari.
131. MTT metodisti va uni pedagogik jarayonlarni tashkil etishdagi o'rni.
132. MTTda uslubiy ishlarning asosiy shakllari va usullari .
133. MTTda Kuzatuv kengashi faoliyati.
134.O'yin turlari.
135.Qoidali o'yinlar bolalarga ta'lim berish shakli sifatida.
136.Didaktik o'yin turlari.
137.O'yinchoq turlari, o'yinchoqqa qo'yiladigan talablar.
138.Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlash nazariyasi.
139.MTTning maktab bilan aloqa shakllari.
140.Bolani maktab ta'limiga psixologik tayyorlash.
141.MTTda oila bilan ishlash shakllari.
142.MTTga qamrab olinmagan bolalar ota-onalari bilan ish yuritish shakllari.
143.Maktabgacha ta'lim tashkilotida qisqa muddatli guruhlarni tashkil etish.
144.MTTda pedagogik jarayonni tashkil etish.
145. MTTda kunning birinchi va ikkinchi yarmida bolalar hayotini tashkil etish.

BAHOLASH MEZONI

Mazkur o'quv dasturi asosida fanlaridan tuzilgan variantlar savollariga og'zaki javob qaytarish tarzida amalga oshiriladi.

Dastur savollari maktabgacha pedagogika fanining eng dolzarb muammolari asosida tuzildi.

Har bir variantda 4 tadan savol bo‘lib, javoblar “0” baldan “100” balgacha baholanadi.

Variantdagi har bir savol uchun maksimal 25 ball belgilangan.

Variantdagi har bir savolga yozilgan javoblarning mazmuniga qarab, ularga quyidagicha miqdorda ballar belgilanadi:

1. Mazkur savolning mazmuni to‘liq va hozirgi zamon fan – texnika taraqqiyoti bilan bog‘liq xolda yoritilgan bo‘lsa, 22– 25 balgacha qo‘yiladi.

2. Mazkur savolning mazmuni yaxshi yoritilgan va hozirgi zamon fan – texnika taraqqiyoti yutuqlaridan foydalanilgan bo‘lsa, 18 - 20 balgacha qo‘yiladi.

3. Mazkur savolning mazmuni o‘rtacha yoritilgan va hozirgi zamon fan – texnika taraqqiyoti yutuqlaridan kamroq foydalanilgan bo‘lsa, 14 – 16 balgacha qo‘yiladi.

4. Mazkur savolning mazmuni talab darajasida yoritilmagan va hozirgi zamon fan – texnika taraqqiyoti yutuqlaridan foydalanilmagan bo‘lsa, 0-13 balgacha qo‘yiladi.

Asosiy adabiyotlar

1 Qodirova F.R, Toshpo’latova Sh.Q, Kayumova N.M., Agzamova M.N. “Maktabgacha pedagogika” T.: Tafakkur, T- 2019. Darslik.

2 Sodiqova Sh.A. Maktabgacha pedagogika. T.: Tafakkur bo’stoni. 2013 y. Darslik.

3 Kayumova.N.M. Maktabgacha pedagogika. T.: TDPU -2013y. O’quv qo’llanma.

4 Sodiqova SH. Maktabgacha pedagogika. T.: “BROK CLASS SERVIS” nashriyoti.2017 y.

5 Djuraev.R.X. Ta’lim menejmenti. T.: 2006y. O‘quv qo‘llanma.

6 «Ilk qadam» davlat o‘quv dasturi /takomillashtirilgan ikkinchi nashr/. Toshkent-2022 y.

7 M.Asranbayeva D.Olimova U.Arslanova Maktabgacha ta’lim-tarbiyani tashkil etish. Namangan-2023 y. Darslik

Qo‘shimcha adabiyotlar

1. Sh.M.Mirziyoyev. “Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan birga quramiz.” T- 2017 y.

2. Sh.M.Mirziyoyev. “Erkin va farovon demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz.” T- 2016 y

3 O‘zbekiston Respublikasining “Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida”gi Qonuni. Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi,17.12.2019 y., 03/19/595/4160-son. https://lex.uz/docs/4646908.

4. O‘zbekiston Respublikasi maktabgacha ta’lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasi maktabgacha ta’lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi 2019 yil 8 maydagi PQ-4312- son Qaroriga 1-ilova.

5. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining «Maktabgacha ta’lim va tarbiyaning davlat standartini tasdiqlash to‘g‘risida”gi 802-sonli Qarori. 2020 yil 22 dekabr.

6 O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining «Maktabgacha ta’lim tashkilotlari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi 391-sonli Qarori. 13.05.2019 y.

7. Shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv asosida ta’lim jarayonini rejalashtirish. Metodik qo‘llanma. A.V.Shin, Sh.Sh.Mirziyoeva, I.V.Grosheva va boshqalar. O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta’lim vazirligi Muvofiqlashtirish kengashining 2020 yil 17 iyuldagi 1-bayonnomasi. Toshkent-2020.

8. “Bolangiz maktabga tayyormi?” metodik qo‘llanma. T:, 2001yil.